

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

10. De pœnis hæreticorum. Et primò de excommunicatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Ad Caetera obiecta respondeo: ad primum, cum iure excommunicatione feriuntur, qui contra Fidem aliquid dixerint, vel crediderint, nomine eorum, qui dixerint, vel, crediderint, accipiendi sunt, qui dixerint mente interius id sentiendo, quod ore profiterentur exterius: sicut appellatione eorum, qui aliquid crediderint, accipiuntur ij, qui non solum interius mente hæresim concipiunt; sed nutu quoque, signo, vel verbo expriment. Itē, longe diversa ratio est de cæteris peccatis, quæ exterius complentur, ut furum, homicidium, adulterium, perjurium; nam si hæc crimina ius ipsum excommunicatione afficiat, eo ipso, quo voluntariè fuerint admissa, excommunicationi subiecta censentur. Hæreticus verò, quia intellectu, & mente interius consummat hæresim, excommunicationem non contrahit, nisi fuerit intellectu hæresis completa.

Secundum argumentum eodē modo diluitur. Ad tertium respondeo, in huiusmodi criminosis merito Ecclesiam inquirere, & animaduertere; quia probabiliter iudicat, eos id intellectu credidisse, quod ore asserunt, & proinde eos etiam merito absoluti à censuris, in quas lapsos esse probabiliter senserat. Obijcies, negari non posse, si Ecclesia excommunicationem irroget ijs, qui hoc, vel illud docuerint, scripserint, disputauerint, vel concionando dixerint, etsi tali excommunicatione affici, qui contra fecerint docendo, scribendo, disputando, concionando, quamuis id mente non credant. Respondeo, verè nos inquiri nequire, quin possit Ecclesia ipso iure excommunicatione punire eos, qui certum quid fecerint, vel scripserint, vel docuerint, vel disputauerint, etiam absque vlllo in Fide intellectus errore: possunt enim ipsi externi actus contra Fidem, quando voluntarij sunt, & liberi, excommunicatione, & alijs pœnis affici. Solum distinetur, eam excommunicationem, quæ est iure in hæreticos constituta, contrahi ab ijs, qui solum exterius lingua, ore, & sermone, contra vllum mētis errorem contra Fidem aliquid dixerint.

Vndecimò queritur, An qui metu aliquo compulsus, opus exterius contra Fidem efficit, nihil interius errans, sit hæreticus? Vt si quis Idolis thura adoleat, sacrificium offerat, caput aperiat, genua flectat? Respondeo ex dictis, talem hominem non esse verè, & propriè hæreticum: id quod rationes superius allatæ confirmant. In iure tamen nonnumquam hæretici vocantur, non qui verè, & simpliciter hæretici sunt; sed qui aliqua opera hæreticorum propria præstant: qualis is est, qui demones inuocat, colit, veneratur: qui sacras sanctorum imagines lacerat, sacras statuas, & effigies perfringit, & proterit; qui Christi corpus impiè, & nefariè conculcat; qui crucem comminuit: qui hæreticum hominem honorat, & colit. Et hoc est, quod docent Simanc. de Cathol. institut. tit. 32. num. 7. Albertin. de agnoscent. assertionibus q. 8. num. 12. & q. 30. num. 3. & 11. & Direct. inquirito p. 3. q. 41. & 49. huiusmodi homines ex ipso facto, siue opere pro hæreticis haberi, & tamquam hæreticos merito puniri.

Duo decimò queritur, An qui studio, & affectu hæretico, hoc est, ex interna hæresi, aliquod opus exterium, sua tamen natura indifferens;

præstat, sit hæreticus exterior, ita vt excommunicationem iuris in hæreticos latam contrahat? Verbi causa; aliquis coram venerabili Eucharistiæ Sacramento caput non nudat, & aperit, genu non flectit, quia interius intellectu, & mente credit in eo corpus Christi re verà non esse. Duæ sunt opiniones. Prima affirmat eum in excommunicationem incurrere, quia hæresim internam mente conceptam, facto declarat, & prodit. Secunda opinio vult, eum excommunicatione non affici: atque hæc est verior opinio, quia factum exterius est sua natura indifferens, ergo hæresim internam non exprimit. Quid, inquires, si quis dum secum mente reuoluit suam hæresim; ore deinde dicat, Ita est, vel, Peream, nisi ita sit, vel subridet, aut manibus plaudit, annuit capite, aut vultus, aut totius corporis signo, & nihil aliud eloquatur, an tamquam hæreticus exterior, in excommunicationem incidat? Quidam affirmant, eam ratione permoti, quia ore dicit, & exprimit hæresim, quâ mente tenet. Alij verò negant, quod putent eum solum esse hæreticum mente, non verbo. Ea enim verba: Ita est, vel, Peream, nisi ita sit: per se sunt indifferentia: neque enim hoc magis, quam illud significant; nec si ea quilibet audisset, potuisset verè fateri, eum hæresim protulisse: excommunicatione autem afficitur is, qui verbis exprimit hæresim, quam mente concipit, ac tenet: & hæc opinio videtur esse satis probabilis, quam habet Bannes 2. 2. q. 11. art. 4.

Cap. X.

De pœnis Hæreticorum, & primum, de excommunicatione.

Primo queritur, Quæ sit prima pœna iure canonico Hæreticis irrogata? Respondeo esse excommunicationem, vt patet ex cap. in Christis, & cap. Sicut ait, & cap. Ad abolendam, & cap. Excommunicamus, de Hæret. Immo excommunicatio in Hæreticos lata, videtur esse antiquissima omnium excommunicationum, quæ iure canonico sunt constituta, vt insinuat in cap. Acatus, & ca. Audiuimus, & a. quæst. 1. Et ex quo in ecclesia concilia cogi, & celebrari cœperunt ad extirpandas hæreses, introductus est mos Hæreticos excommunicandi; quæ pœna à Sacramentis arcebantur, & communibus Ecclesiæ suffragijs & officijs priuabantur, repellabanturq; ab omni fidelium; & piorum hominum consortio. Olim tamen non erat hæc excommunicatio Romano Pontifici reseruata: attamen per eas pontificias Cōstitutiones, quæ quotannis in die Cœnæ Domini publico, & solenni more in Romana Curia promulgantur, cœpit Summo Pontifici reseruari.

Secundo queritur, An iure diuino hæreticus sit omnino in rebus diuinis euitandus à nobis? Quod est querere, an excommunicatio in hæreticos constituta, iuris diuini sit? Duæ sunt opiniones, prima, quorundam Canonici iuris interpretum, & Theologorum asserentium esse euitandum, & hæreticum iure diuino, non humano solum excommunicatum esse, quod probant ex historia Sancti Hermingildi martyris, quam scripsit B. Gregor. libro 3. Dialo. c. 31. & referunt ea, caput. 24. quæst. 1. qui cum esset à patre Regē

Hispaniæ Ariano detrusus sit carcerem, ob fidem Catholicam, noluit percipere in Paschate Eucharistiam sibi ministratam ab Episcopo Ariano, ad eum missa à patre eius rei gratia: & propterea iussu patris est occisus, quem tamquam verum Christi martyrem colit, & veneratur Ecclesia. Secundo, quia etiam instante mortis tempore, nemini licet, ut habetur *cap. Arianos. l. qu. 1. c. docet S. Thomas par. 3. q. 82. art. 7. ad 2.* Sacramenta ab Hæretico ministrata suscipere, nisi Baptisma, quod est ad salutem simpliciter necessarium; & propterea quisque iure potest, dum imminet mortis periculum, à quolibet recipere, etiam Iudæo, vel Pagano. Sic sentit Latomus in *assertione determinatae contra Lutherum ab Academia Louanien.* Sic etiam Eckius in *Enchirid. loco. commu. contra Lutherum.*

Secunda opinio negat hæreticum iure diuino esse vitandum, sed tantum Canonico, quo solo iure est vinculo excommunicationis obstrictus: & hæc est plurium Theologorum consensu recepta sententia, & mihi sane longè probabilior, & verior apparet, ut latius ostendamus, cum de excommunicatione tractauero. Interim tamen animaduertendum est, Hæreticum in diuinis, & sacris iure diuino esse vitandum, in his, quæ sequuntur. Primò, si ex huiusmodi cum Hæreticis sermonis, & rerum communicatione, aliorum oriatur offensio. Secundò, si periculum nobis imminet nostri spiritualis exiti, & interitus, videlicet perfidiæ, & Christianæ religionis contemptus. Tertiò, si ex hoc, quod cum Hæretico sermonem, & consuetudinem habemus, suspicio nascitur, quod verbo, signo, vel factò Hæreticorum ritus, mores, aut dogmata profitemur. Quartò, si cum hæretico sit nobis commercium criminis, & impietatis, ob quæ ipse est excommunicationis sententia obstrictus. Extra hos casus iure tantum Canonico, non diuino debet in rebus sacris Hæreticus euitari. Ex quo efficitur, ut Romani Pontificis auctoritate cõcedi queat, ut ab Hæretico extra casus supra memoratos, suscipere Sacramenta possimus, ut *fusiis in eo, quem dixi, loco docebo.* Nam quamuis iurisdictione Ecclesiastica hæreticus careat, eo quod sit segregatus ab Ecclesia; potest tamen eam habere, si id Romanus Pontifex, siue Ecclesia permittat, aut concedat.

Tertiò quæritur, An eiusmodi excommunicationem contrahat hæreticus ob solam hæresim internam mente conceptam? Hanc quæstionem tractauit Archidiaconus in *cap. Cum quis, de sentent. excomm. in 6.* Et in utramque partem multa iura produxit, & tandem eam liberam disputationi reliquit. Dux sunt opiniones: Prima affirmat contrahere, sic Glossa in *Clem. l. Verbo, eo ipso incurrant, de heret.* quam Glossam sequuntur ibidem Imola, Paulus, Stephanus, Zabarella, sic etiam Felii *cap. vlt. de heret. Tiraq. in l. si vnaquam. c. de reuoc. doctio. verbo, reuertatur, num. 240.* ita quoque Adrianus, Rosel. Albertus Pighius, Medina, quos citat *lib. 5. cap. 10. quæstione 1.* & ante eos omnes sentierant Raynerius, Godfredus, Ioannes Ancona, uti eos citat Archidiaconus. Quod probant, Primò, quia in iure sæpe excommunicatione afficiuntur, qui hoc, vel illud dixe-

rint, docuerint, crediderint: ergo nomine eorum, qui crediderint, intelliguntur, qui sola hæresi interna infecti sunt, alioqui enim quid opus erat dicere: qui dixerint, vel docuerint. In Concilio anathemate damnari solent, qui hoc, vel illud crediderint, aut putauerint. In Concilio item Constantiensi decernitur, ut Hæretici rogentur, utrum hoc, vel illud credant. Item, qui dixerint apud censores, & iudices Fidei, quos hæreticæ prauitatis Inquisitores appellamus, se hoc, vel illud contra Fidem credidisse, aut credere, meritò puniuntur. Deinde, quia in *Clementina l. de heret.* Videi iudices in excommunicationem incurrun, qui in aliquem inquisierint odio, timore, vel aliquo carnis, & sanguinis, aut commodi temporalis studio, & amore: ergo actus etiam interior excommunicatione mulctatur. Secunda opinio est fere omnium Theologorum consensu approbata, ut rectè docet Simanc. de *Cathol. Instit. tit. 42. num. 3. c. 4.* neminem propter solâ hæresim internam excommunicatione, aut alijs turis pœnis affici. Hæc opinantium diuersitas oritur ex alia generali quæstione, An Ecclesia iurisdictionem, & potestatem habeat in actus mentis simpliciter internos, ita ut in eos possit inquirere qua de re late disputati in libro quinto de *Legibus, cap. 10. quæst. 1.* Et quoniam in eo loco, ut verior sententiam sequentur sum eam, quæ negat talem potestatem penes Ecclesiam esse; propterea in præsentia secundam opinionem longè veriorē existimo; videlicet, hæresim internam tantum mente cõceptam, nulla esse excommunicatione, aut poena iuris affectam. Nam de *penit. dist. 1. cap. Cogitationis*, dicitur: *Cogitationis nemo penam meretur, aut patitur. cap. Si quis, c. cap. Tu nos, de simonia traditur; Ecclesiam de occultis non iudicare; sed tantum de manifestis, 2. quæst. 5. cap. Consultuisti. Oculis, c. incognita dei soliveliuquantur, qui solus nouit corda hominum.* Idem colligitur ex *cap. Erubescant. dist. 32. ex cap. vit. 32. q. 5.* Et ratio id manifesto, & certo concludit: nam actus mentis interni solum Deo patent, nec Ecclesia potest de eis iudicium ferre, cum sint hominibus natura sua penitus ignoti.

Quartò quæritur, An ob hæresim exterio-rem, etiam penitus occultam, excommunicatione ipso iure contrahatur? quod est quæ-tere, An si Titius solus res Fidei secum mente reuoluens, aliquid contra Fidem sponte sua pertinaciter sentiat, & lingua, & ore prodatur, & exprimat, nemine audiente, eo ipso in excommunicationem incurrat? Respondeo cum omnibus iuris Canonici doctoribus, & Theologis, ut testatur Simanc. de *Cathol. Instit. tit. 42. num. 7.* eum statim incurrare. At, inquit, hæresim esse penitus occultam, nec posse vquam in iudicio probari, Titium aliquid contra Fidem dixisse. Respondeo, hæresim exterio-rem eo ipso, quod talis est, iurisdictioni, & potestati Ecclesiæ subijciis quænam non est per se occulta, & qualis est hæresis mentis interna; sed ex accidenti tantum, nempe, quia desunt testes, quibus probari possit, Titium hæresim protulisse.

Quintò

Quinto queritur, An si quis hæresim suam internam, in qua olim fuerat, & à qua iam recessit, amico aperiat, non quidem studio, & voluntate hæresim afferendi; sed gratia petendi tantummodo consilium ab eo, sit hæreticus exterior, & eo ipso in excommunicationem prolaturus. Verbi Gratia, Titius dicit Caio amico, tribus ab hinc annis hoc, aut illud mente interiùs credidi, quàm nunc iam meum errorem deposuerim? Dux sunt opiniones: Prima affirmat, quoniam eo ipso, quod consilium petit, suam hæresim prodit internam. Secunda opinio negat, quæ quibusdam videtur probabilior. Victoria, vt testatur Siman. de Cathol. institut. tit. 42. num. 9. Sensit nullam excommunicationem incurrere: cui sententia, ait Simancas, vehementer assentior. Nam quando quis consilij petendi, & sibi cauendi causa, amico hæresim suam internam narrat, ac refert, non id facit verbis hæresim exprimentibus, quia solum declarat ei, se internò aliquid contra Fidem sensisse; & propterea consilio ipsius indigere, quid sit sibi factò opus. Hæreticus autem exterior est, qui hæresim, quam mente retinet, verbis declarat, & exprimit. Veluti si Titius dicat, Credo Christum non esse verum Deum. Ex quo efficitur, vt idem sit penitus dicendum de eo, qui hæresim suam internam ad saniorè mentem reuersus, sacerdoti, cui omnia sua peccata confitetur, exponit, cum sui eum peccati penitentem: tunc enim non dicit se contra Fidem sentire, sed fatetur se mente contra Fidem aliquid credidisse, & eius criminis magnum modò dolore perferre ita quoque docet Symancas loco citato. Quò fit, vt si, vel consilium ab alio petendo, vel sua peccata confitendo dicat se contra Fidem credidisse, & nunc etiam credere, eo ipso excommunicationem contrahat, quia est hæreticus exterior.

Secundo queritur, An si Titius dicat alicui per iocum, Ego olim mente credidi hoc, vel illud contra Fidem, nunc tamen amplius non credo, sit hæreticus exterior, excommunicatione iuris affectus? Simancas loco citato scribit Franciscum Victoriam etiam sensisse, Titium non esse hæreticum exteriorem, eo ipso, quòd ita loquitur, quia nullam hæresim præsentem, quam mente retineat, verbis exprimit: sed pristinam dumtaxat, in qua olim fuit, & à qua iam voluntariè recessit. Ipse verò Simancas ait, se in hac opinione, & sententia subsistere, & proinde in excommunicationem nequaquam incidere: Quidam censent, Titium esse hæreticum exteriorem, & in excommunicationem incurrere, quia eo ipso hæreticus interior coepit verbis, & sermone se prodere. Sed prima mihi sententia magis probatur, non enim quælibet verba sufficiunt ad hæresim exteriorem; sed ea, quæ hæresim internam præsentem declarant, & expriment, ita vt animus, & sermo consentiant, & id, quod mente concipitur, verbum exprimat, hoc enim idem de cæteris similibus asseueramus. Non enim peieras, aut maledicis, vel detrahis, cum dicis: Peieravi, maledixi, detraxi: ita planè, non ideo nunc credis aliquid, si dicas, Ita olim credidi, sed si ita dixeris, ita nunc credo, ita sentio.

Septimo queritur, An qui legendo, narrando,

disputando, vel alienos libros, aut tabellas transcribendo hæresim suam, quam mente conceptam antè retinebat; lingua, & ore pronunciat, non quidem voluntate confirmandi, declarandi, exprimendique errorem, quem mente conceptum habet; sed tantum gratia legendi disputandi, transcribendi, & narrandi, eo ipso, tamquam hæreticus exterior excommunicatione afficiatur? Respondeo cum Cordubensi, non affici; quia hæresim suam ille non sermone prodit, non lingua, & ore declarat; sed solum aliorum libros legit, vel transcribit, vel disputando aliorum factum, vel errorem, vel sententiam recenset.

Octauo queritur, quisnam possit hæreticum absoluerè à peccato, & excommunicatione, quibus tenetur obstructus? Respondeo, abolutionem esse Romano Pontifici reservatam; & proinde neminem posse ab ea absolui, nisi auctoritate, & facultate Romani Pontificis, vt constat ex constitutione Pontificia, quæ quotannis Romæ publico ritu, & vsu legi solet in die canæ Dominicæ.

Nonò queritur, An Episcopus possit hæreticum sibi subiectum absoluerè? Respondeo, in Concilio Tridentino Sess. 24. cap. 6. de Reformatione, concessum fuisse Episcopis, vt possint absoluerè ab hæresi occulta, per seipso, non autem per Vicarios suos: Appellatione autem hæresis occultæ, intelligitur ea, quæ non est notoria per euidentiã facti, vel per sententiam Iudicis, vel per propriam hæretici confessionem in iudicio, & quæ item testibus probari nequit. Ita vt occultum eo loco sumatur, vt à notorio, & publico distinctum.

Decimo queritur, An hæc talis facultas in Concilio Episcopis concessa, abrogata sit per clausulam, quæ à Pio V. & Gregorio XIII. & cæteris Pontificibus solet nunc adijci in constitutione Pontificia, quæ Bullam Cœna Domini vocatur? in ea siquidem ad finem addi solet: *A casibus & censuris in ea contentis neminem absolui posse ab alio, præterquam à Romano Pontifice; vel ab eo, cui specialiter fuerit concessum: non obstante quacumque privilegio, & clausula Concilij generalis.* Hanc quæstionem tractat Nauarrus consil. 15. de sentent. excommunicat. & breuiter attingit in Man. cap. 27. num. 260. & num. 275. Dux sunt opiniones, vna negat esse derogatum facultati in Concilio Tridentino concessæ; ita docet Bannes 2. 2. questione 11. articulo 4. quod probat primo: Solum enim generaliter dicitur: *Non obstante clausula Concilij generalis:* nec vlla sit expressa mentio Concilij Tridentini, sed ex Archidiacono, & Felino, quos huius opinionis auctores citant, non intelligitur, derogatum per clausulam generalem facultati, & privilegio alicuius certi Concilij generalis, nisi ipsius specialis facta sit mentio. Item, quia lex specialis non creditur per generalem sublata, siue præcedat, siue sequatur. *Glossa communis consensu recepta in Authen. Offeratur. C. de litis contest. & docet Decius in regula. 1. ff. de reg. iuris.* Deinde, cum iusmodi facultas concessa sit à Concilio Tridentino, tam recenti memoria conuocato, & celebrato, & ob graues, & iustas causas sit data; non videtur verisimile, tam facilè, & tam citò à Romanis Pontificibus eam esse sublata.

Cordub. in suis quæstionib. lib. 4. q. 13. in opinio. 3.

Postremo, quia in constitutione Pontificia, quae dicitur *Bulla Coenae Domini*, solum videtur abrogari facultas concessa hominibus priuatis, etiam per clausulam Concilij Generalis, qua possunt absolui extra mortis articulum; non tamen consequens est, ut facultas in Concilio generali Episcopis concessa auferatur: haec enim facultas non conceditur priuatis hominibus poenitentibus, ut absolui queant, sed Episcopis, ut possint absoluerent. Et hoc tempore quidam scripserunt, ita docuisse viros grauissimos, & Theologiae, & vtriusque iuris peritos, Salmanticae de hac controuersia rogatos. Immo aiunt, ita absoluerent consueuissent Episcopos in multis prouincijs consilio grauium Theologorum, & iuris Canonici doctorum. Et auctor Candelabri testatur Salmanticae in Hispania viros & Theologiae, & iuris Canonici peritos, sensisse, non esse Episcopis abrogatam. in *Exposit. Bullae in Coena Domini, casu vlt. §. Ceterum* immo etiamnum ita censere plurimos Episcopos, tum in Theologia, tum in Canonico iure versatos.

Secunda vero opinio docet esse derogatum facultati datae à Concilio Tridentino. Ita Nauarrus loco citato, & Simancas de *Cathol. instit. tit. 3. num. 6.* inde comprobant, quia expressè in ipsa Bulla dicitur: *Non obstante clausula Concilij generalis.* & addit Nauarrus ita declarasse Gregorium XIII. viuz vocis oraculo. Mihi profectò magis haec secunda sententia probatur, quippe quae plurimum auctoritate, & validiori ratione confirmata, probabilior, tutior, & verior est. Primum, quia teste Nauarro *locis supra citatis* Pius V. & Gregorius XIII. de hac re consulti ita declarauerunt. Secundò, quia etiam ita declarauit Congregatio Cardinalium super locum praedictum Concilij Tridentini. Tertiò, quia audiui à viro religioso, & docto, & fide digno, idem respondisse Sanctis. D.N. Clementem VIII. Quarto, quia ita intelligit stylus, & v. l. Curia Romana: ita docet Nauarrus *locis supra productis*, quamuis obscure idem tradit Maiol. de *irregular. lib. 5. cap. 46.* & Penna in *Direct. inquis. p. 3. q. 98. comm. 141.*

Vndecimò quaeritur, An, si praedicta facultas data à Concilio Tridentino, vim suam, & locum haberet, Episcopi possent semel, aut iterum, aut etiam saepius alicui Sacerdoti facultatem sibi à Concilio Tridentino datam, committere iustis de causis, ut haereticum absoluat, eò quod vel haereticus ad Episcopum accedere commodè nequiret, vel quòd Episcopus haeretici hominis confessionem, negocijs impeditus, audire non posset. Respondet, eum, qui potestatem ordinariam, & iure suo absoluerent alicuius habet; posse absolutionem, & iurisdictionem alteri mandare, ut colligitur ex *cap. vltimo, de officio ordinarij.* eum verò, qui habet potestatem, & iurisdictionem vi priuilegij sibi commissam absoluerent aliquos, non posse eam alteri delegare, ut docet Glossa in *cap. vlt. §. Ceterum de officio deleg. Ex quo* efficitur, ut non possit Episcopus constituere Vicarium, vel Delegatum generalem ad absoluerent haereticos: ita ut Vicarius, vel Delegatus haberet potestatem absoluerent eos omnes, quos absoluerent iudicaret. Nihilominus tamen posset Episcopus absolutionem haeretici semel, aut

iterum, aut etiam saepius alteri mandare, qui haereticum absoluerent mandato ipsius Episcopi: hoc enim non esset alterum constituere, ut tamquam delegatus generalis haberet facultatem haereticos absoluerent; sed est alteri committere, ut in casu occurrenti haereticum iussu, & nomine Episcopi absoluat: tunc enim Episcopus non absolueret per illum tamquam per Vicarium, aut iudicem delegatum; sed tamquam per ministrum nomine, iussu domini aliquid facientem: ita Nauarrus *consil. 15. ad 3. quaestionem, de sentent. excom. Quò etiam* fit, ut qui legitime impediti ad Episcopum accedere nequirent, Confessarios adire possent, aut alios, ut nomine, vel mandato Episcopi per alios absoluerentur: si reuera Episcopi praedicta facultas concessa à Concilio Tridentino abrogata, ut dixi, non esset.

Duodecimò quaeritur, An quando generalis conceditur facultas absoluerent à quibuslibet casibus, qui in constitutione Pontificia, quae in die Coenae Domini publice legi solet, continentur, eo ipso intelligatur, dari facultas absoluerent etiam ab haeresi; ut cum datur eiusmodi generalis facultas vi alicuius iubilaei, vel Diplomatis Pontificij, vel alicuius alterius priuilegij? Dux sunt sententiae: Prima, affirmat facultatem dari absoluerent ab haeresi. Primum, quia qui totum dicit, nihil excludit, sed generalis facultas conceditur absoluerent à quibuslibet casibus, & criminibus in ea constitutione Pontificia contentis, ergo etiam ab haeresi. Deinde, quoniam interdum solet concedi generalis facultas cum exceptione tamen haeresis, nimirum, ut quis possit absoluerent, & absolui ab omnibus delictis in Bulla Coenae Domini expressis, praeterquam ab haeresi, ergo quando clausula generali non excipitur haeresis, eo ipso comprehendit videtur. Sic Soto *2. dist. 22. q. 2. art. 3. in primo casu.* immo cum Soto sensisse grauissimos Theologos, & Iuris peritos, non nulli hac aetate scripserunt. Auctor quidam in Candelabro, in *explana. Bullae in Coena Domini, cap. 10. §. Quod si forte. num. 141. et de Absolutione num. 13. et 16.*

Secunda opinio censet, in clausula generali minimè comprehendit haeresim. Ita Covarruvias in *cap. Alma mater, de sent. excom. in 6. par. §. 11. num. 15.* Siman. de *Cathol. instit. tit. 3. num. 2.* & Nauarrus in *Magna, cap. 27. num. 275.* Eorum argumenta sunt. Primum, quia haeresis est grauissimum delictum, & verbis generalibus, nisi specialiter exprimitur, nequaquam comprehenditur, propter specialem prauitatis rationem, quam habet. Deinde, quia Pontifex non videtur generali clausula complecti id, quod specialem rationem habet. Et Antonin. *p. 3. tit. 24. cap. 77. §. 1.* annotauit, commisionem generalem absoluerent ab excommunicatione, non comprehendit illam excommunicationem, cuius absolutionem verisimili coniectura ipse, qui committit, nequaquam specialiter commisit. Item, est regula iuris, quae docet, in generali concessione non venire ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus. in *generali, de reg. iuris in 6.*

Quòd attinet ad hanc controuersiam quidam sic aiunt, si secundum iura, & rationes vtriusque opinionis iudicandum esset, probabilior prima

prima sententia apparet, quoniam idem censeri solet de ceteris similibus. In odijs enim, & pœnis, appellatione clausulæ generalis, non intelliguntur, quæ specialem habent rationem: nam nomine Clericorum, Beneficiorum; Dignitatum non accipiuntur Episcopi, aut Patriarche; nec nomine Curialium in vrbe intelliguntur Cardinales: nec voce Clericorum, aut Beneficiorum comprehenduntur Regulares, quamuis ipsi quoque sint, & Clerici, & Beneficij: In privilegijs tamen, & fauoribus, nomine & clausula generali comprehenduntur, quæ specialem etiam rationem habent: Ergo si privilegio aliquo facultas datur absoluedi à quibuslibet casibus, seu criminibus in Bulla Cœnæ Domini comprehensis; videtur etiam concedi facultas absoluedi ab hæresi. In hac re simpliciter dicendum existimo, secundam sententiam esse veram, & magis esse stylo, & consuetudini Romanæ Curie adherendum, quam auctoritatibus, aut rationibus. Et proinde, quia stylos, & versus Curie Romanæ habet, ut sub huiusmodi clausula generali, hæresis non comprehendatur, id eo vbi, & more, secunda opinio præferri debet. De hoc stylo, & vsu sic ait Mandosius in praxi signaturæ gratiæ in verbo Absolutio ab hæresi absoluitur ab hæresi extra Curiam, committuntur inquisitionibus illarum partium: si in curia nemo se intronitit, nisi facta inquisitio, ac illius Præfetti. Vnde mihi est magnum argumentum ad secundam sententiam probandam, videlicet, si inquisitoribus est privilegium concessum, ut ipsi facultatem habeant absoluedi ab hæresi, ergo per clausulam generalem, non videtur Pontifex huiusmodi facultatem alijs concedere; nam derogaret magna ex parte privilegium inquisitorum, & Pontifex non solet per concessiones generales sic derogare. Aiunt quidam ita esse declaratum à Gregorio XII. anno salutis 1376. & à Pio V. anno 1572. si ita est, bene est. Sed huiusmodi viuz vocis oracula sepe nobis certò non constant, cum tamen certius constare soleat stylos, & mos curie, quem in hac parte sequendum existimo, ut paulo ante dixi.

Decimotertio queritur, An quando alicui datur expressè facultas absoluedi hæreticum vi Pontificiæ Constitutionis, aut privilegij, intelligatur eiusmodi facultas data solummodo in foro interiori conscientie, an verò etiam in exteriori foro? Respondeo, tantummodo intelligi concessam in foro interiori. Sic Sotus, Couarruuias, Nauarrus & Simancas locis citatis; & Ledesmas 4. p. 2. quæst. 26. art. 1. ad finem. Nam huiusmodi facultates concedi solent ob spiritualem tantummodo animorù salutem, ut quis foro pœnitentiæ possit ritè sua crimina confiteri, & alia Ecclesiæ Sacramenta percipere: non igitur conceduntur cum iactura, & detrimento Ecclesiasticæ disciplinæ: & proinde in foro exteriori vim non habent, ne Ecclesiasticæ censuræ enententur, & Iudicum mandata, & sententiæ contemnantur. Hinc est, ut quamuis Titius hæreticus, vi eiusmodi facultatis expressim datæ, absoluetur in foro conscientie; in foro tamen Ecclesiæ exteriori adhuc possit accusari, denunciari, citari, capi, torqueri, & puniri. Glossa, in c. Gaudemus, de

divort. verbo, poterit. Paulus, in l. cum dicitur populos. c. de de summa Trinit. & fide Cathol. & Glossa in cap. 2. de schismat. Abbas, Cardinalis, & Glossa, in cap. de his, de accusationibus. Glossa in c. vlt. q. 25. item Glossa, & Imola, & alij cap. 2. de emptio. & vendit. Item, in foro conscientie absoluitur quis, ut particeps fieri possit suffragiorum communium Ecclesiæ; & ut occultè, vbi, & quando eius crimen & excommunicatio comperta non sunt, aut vbi nulla existit aliorum offensio, possit cum ceteris Catholicis, sermones, & commercia habere, ad Sacramenta & cætera diuina accedere; at eo ipso, quod non est in foro exteriori absolutus, debet publicè, aut vbi nota sunt eius excommunicatio & crimen, sese gerere tamquam excommunicatum, ab aliorum consortio, & à Sacramentis, & diuinis abstinere: alioqui si presbyter sit, & publicè Missæ sacrificium faciat & offerat, irregularis habebitur, & tamquam irregularis iure, ac merito punietur.

Decimo quarto queritur, An hæreticus imminente mortis tempore, aut periculo, absolui queat à quouis Presbytero? Respondeo, posse: Ratio huius est, quia eo temporis momento plenam, tum à peccatis, tum à censuris absoluedi facultatem voluit Ecclesia Presbytero confessionem excipienti, concedere. Cæterum, qui tunc absoluitur, postea, si mortis periculum, & discrimen euaserit, debet præsentem se exhibere ei, cui hæresis absoluitio erat reseruata; alioqui nisi id fecerit, in excommunicationem relabatur: ut colligitur ex cap. eos, qui, de sententia excom. in 6. Et Presbyter eius confessionem excipiens, & eum absolvens, debet de hoc, ipsum admonere.

Cap. XI.

Quos hæreticos, & quibus in rebus vitare debeamus.

Primo queritur, An omnes hæreticos, eo ipso, quòd sunt excommunicationis vinculo obstricti, vitare debeamus. Quia omnem excommunicatum deuitare oportebat: publicum quidem, tum occultè, tum publicè. Occultum verò, secretè, non tamen publicè. Postea verò edita est ab Ecclesia constitutio, qua decretum est, ut non omnes excommunicatos vitare debemus Constitutio huiusmodi incipit, Ad euitanda, & teste Nauarro in Manua, cap. 27. num. 34. & de pœnit. dist. 6. cap. laboret, num. 10. edita est à Martino V. Sed est adhuc controuersia, an omnes excommunicatos publicos vitare oporteat, occultos non item? Duplex opinio est: Prima sentit, debere nos deuitare omnes publicos, & notorios excommunicatos, quoniam ita est in Concilio Basiliensi Sess. 20. constitutum, vbi promulgata constitutio est, ut vitentur excommunicati, tum denunciati, tum notorii, & manifesti. Quam Constitutionem Concilium Lateranense sub Leone X Sess. 11. recepit. Ex qua sententia colligitur, ut vitare nos oporteat omnē hæreticū, tum expressim denunciati, tum publicū, & notoriū. Ita Nauarrus in Manua. c. 27. num. 34. & 35. Adrian. q. 3. de Clauibus in 4. Couar. in c. Alma mater p. 1. §. nu. 27. & sequ. Medi. de